

TEORIE A METODOLOGIE VĚDY

Cílem předmětu je umožnit studujícím, aby pochopili možnosti a meze vědeckého poznání v kontextu jiných způsobů získávání vědění a osvojili si kriticky kritickou metodu vědy.

O s n o v a

- Epistemologie
- Teorie pravdy:
evidenční, korespondenční, koherenční, konsensuální.
- Způsoby systemizace našeho vědění o světě a o sobě samých:
magie $\Rightarrow$ mýtus $\Rightarrow$ náboženství $\Rightarrow$ umění $\Rightarrow$ filosofie $\Rightarrow$ věda.
- Věda jako akceptovaný způsob organizace našeho vědění; explikační síla v různých cestách poznávání
- Znak vědy: objektivnost, kritičnost, opakovatelnost, kontrola
- Tvrdé a měkké vědy.
- Paradigmatické a kategoriální vědy.
- Základní a praxeologické vědy.
- Scientismus jako vědecký fundamentalismus.
- Specifikum vědeckého poznání v humanitních a sociálních vědách:
princip konkrétnosti a princip specifičnosti.
- Fáze vědecké práce
- Výstavba vědy
- Systematologie jako způsob vytváření kritického přehledu dosavadních poznatků oboru.
- Struktura vědeckého poznání:
data a fakta, poznatky,
teorie (zákony, principy, postuláty, předpoklady),
problémy a hypotézy.
- Představa • Pojetí • Koncepce • Model • Teorie
- Výstavba teorie

POZOR!: Ke zkoušce přineste teze, které se týkají teoretických a metodologických východisek Vaší disertace.

Rozsah cca 5 normostran, tj. 1000 - 1200 slov.

Studijní literaturu, pokud jde o výběrové knihy volte v souladu s tématem své disertace.

STUDIJNÍ LITERATURA K TEORII A METODOLOGII VĚDY

Poznámka: Knihy jsou rozlišeny do tří skupin: A. povinné; B. volitelné – z nich je třeba si vybrat alespoň dvě; a C. výběrové – z nich je třeba si vybrat aspoň jednu.

Studium je třeba doložit znalostmi dokumentujícími sledování vybraných časopisů o vědě a svém profesním zaměření: např. VESMÍR, UNIVERSUM, PROSTOR, ad.

A. Povinná

- Anzenbacher, A.: *Úvod do filosofie*. Praha, SPN 1990.
Faikus, B.: *Současná filosofie a metodologie vědy*. Praha, Filosofia 1997.
Hill, G.: *Moderní psychologie*. Praha, Portál 2004.
Miovský, M.: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha, Grada 2005.
Popper, K.: *Logika vědeckého zkoumání*. Praha, Oikumene 1998.
Silverman, D.: *Ako robíť kvalitatívny výskum*. Bratislava, Ikar 2005.
Strauss, A., Corbinová, J.: *Základy kvalitativního výzkumu*. Brno, Podané ruce 1999.
Vybíral, Zb.: *Kritická psychologie*. Praha, Academia 2006.

B. Volitelná

- Bauman, Z.: *Úvahy o postmoderní době*. Praha, SLON 1995.
Bertalanffy, L. von: *Člověk-robot a myšlení*. Praha, Svoboda 1972.
Bertrand, Y.: *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha, Portál 1998.
Bourdieu, P.: *Teorie jednání*. Praha, Karolinum 1998.
Čmejrková, S., Daneš, F., Světlá, J.: *Jak napsat odborný text*. Praha, Leda 1999.
Feyrabend, P. K.: *Tři dialogy o vědě*. Praha, Vesmír 1999.
Floss, P.: *Proměny vědě*. Praha, Mladá fronta 1987.
Gál, F. (editor): *Svet vedy a poznávania*. Bratislava, Smena 1988.
Gould, St.: *Jak neměřit člověka*. Praha, Lidové noviny 1998.
Harré, R., Gillett, G. R.: *Diskurz a mysl*. Bratislava, IRIS 2001.
Hayek, F. A.: *Kontrarevoluce vědy*. Praha, Liberální institut 1995.
Hendl, J.: *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha, Karolinum 1997.
Jung, C. G.: *Duše moderního člověka*. Brno, Atlantis 1994.
Král, M.: *Změna paradigmatu vědy*. Praha, Filosofia 1994.
Kratochvíl, Zd.: *Výchova, zřejmost, vědomí*. Praha, Herrmann & synové 1995.
Kuhn, T.: *Struktura vědeckých revolucí*. Praha, Oikumené 1997.
Lyotard, J. F.: *Fenomenologie*. Praha, Victoria Publ. 1995.
Lyotard, J. F.: *O postmodernismu*. Praha, Filosofický ústav AV ČR 1993.
Murphy, R. F.: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha, SLON 1998.
Patočka, J.: *Přirozený svět jako filosofický problém*. Praha, ČS 1992.
Pelikán, J.: *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha, Karolinum 1998.
Petrušek, M.: *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha, Karolinum 1993.
Plichtová, J.: *Metódy sociálnej psychológie zblízka*. Bratislava, Média 2002.
Popper, K.: *Budoucnost je otevřená*. Praha, Vyšehrad 1997.
Popper, K.: *Věčné hledání*. Praha, Prostor 1996.
Popper, K.: *Život je řešení problémů*. Praha, Mladá fronta 1997.
Ruzavin, G. I.: *Vědecká teorie*. Praha, Svoboda 1984.
Tvrdý, J.: *Logika*. Praha,
Wallerstein, I. a kol.: *Kam směřují sociální vědy*. Praha, SLON 1998.
Weiszäcker von, C. F.: *Člověk ve svých dějinách*. Praha, Scriptum 1993.

C. Výběrová

- A Century of Psychology* (R. Fuller, P. Noonan Walsh a. P. McGinley, ed.) London, Routledge 1997.
- Appinganesi, R., Garratt, Ch.: *Postmodernismus pro začátečníky*. Praha, Ando Publ. 1996.
- Arendtová, H.
- Bacon, Fr.: *Nové organon*.
- Barrow, J. D.: *Teorie všeho*. Praha, Mladá Fronta 1991.
- Bernal, J. D.: *Věda v dějinách I a II*. Praha, SNPL 1960.
- Blackmoorová, S.: *Teorie memů*. Praha, Portál 2002.
- Bohm, D.: *Rozvíjení významu*. Praha, Unitaria 1992.
- Boorstin, D. J.: *Člověk – objevitel*. Praha, Prostor 1998.
- Boorstin, D. J.: *Člověk – tvůrce*. Praha, Prostor 1997.
- Boorstin, D. J.: *Člověk hledající*. Praha, Prostor 1999.
- Brockman, J.: *Přítích padesát let. – Věda v první polovině 21. století*. Praha, Argo 2004.
- Bronowski, J.: *Vzestup člověka*. Praha, Odeon 1985.
- Cavendish, R.: *Dějiny magie*. Praha, Odeon 1994.
- Comte, A.
- Coreth, E.: *Co je člověk?* Praha, Zvon 1994.
- Dawkins, R.: *Sobecký gen*. Praha MF 1998.
- Dennett, D. C.: *Druhy myslí*. Bratislava, Archa 1997.
- Dratvová, A.: *Filosofie a přírodovědecké poznání*. Praha, ČGU 1946.
- Drury, Nevill: *Nové horizonty*. Olomouc, Votobia 1996.
- Feynman, R. P.: *O povaze fyzikálních zákonů*. Praha, Aurora 1998.
- Feyrabend, P. K.: *Rozprava proti metodě*. Praha, Aurora 2001.
- Filkorn, V.: *Úvod do metodologie vied*. Bratislava, SAV 1960.
- Finkelkraut, A.: *Destrukce myšlení*. Brno, Atlantis 1993.
- Gleick, J.: *Chaos*. Praha, Ando 1996.
- Goodman, N.: *Způsoby světatvorby*. Bratislava, Archa 1996.
- Grenz, S. J.: *Úvod do postmodernismu*. Praha, Návrat domů 1997.
- Habermas
- Heidegger, M.: *Bytí a čas*.
- Chalupný, E.: *Logika věd*. Praha, Jan Pohořelý 1945.
- Chauchard, P.: *Věda a smysl života*. Praha, Vyšehrad 1971.
- James, W.: *Druhy náboženské zkušenosti*.
- Jems, W.: *Pragmatismus*
- Jaroševskij, M. G.: *Psychologie v XX. století*. Bratislava, Pravda 1975.
- Jaspers, K.: *Šifry transcendence*.
- Koestler, A.: *The Ghost in the Machine*. London Arkana 1989.
- Kozák, J. B.: *Věda a duch*. Praha, Jan Laichter 1938.
- Král, M.: *Kosmická paměť*. Olomouc, Votobia 2003.
- Kratochvíl, Zd.: *Filosofie živé přírody*. Praha, Herrmann & synové 1994.
- Leuenberger, Hans-Dieter: *Co je to esoterika*. Praha, Melantrich 1992.
- Lewontin, R. C.: *Biologie jako ideologie*. Brno, Jota 1997.
- Lorenz, K.: *Odumírání lidskosti*. Praha, Mladá fronta 1997.
- Mádr, O.: *Slovo o této době*. Praha, Zvon 1992.
- Madsen, K. B.: *Moderní teorie motivace*. Praha, Academia 1975.
- Masaryk, T. G.: *Základové konkrétné logiky*. Praha 1920.
- Morin, E.: *Věda a svědomí*. Brno, Atlantis 1995.
- Mysel' – Telo – Stroj*. (Sestavili E. Gál aj. Kelemen), Bratislava, Bradlo 1992.
- Nietzsche, Fr.

Pearcyová, N. R., Thaxton, Ch. B.: *Duše vědy*. Praha, Návrat domů 1997.
 Popper, K.: *Hľadanie lepšieho sveta*. Bratislava, Archa 1995 (Orig. 1984).
 Pribram, K. H.: *Mozek a mysl*. Praha, Gallery 1999.
 Rádl, E.: *Moderní věda*. Praha, Čin 1926.
 Ridley, M.: *Genom*. Praha, Portál 2003.
 Rudhyar, D.: *Za hranicemi individualismu*. Praha, Půdorys 1995.
 Selye, H. *K záhadám vědy*. Praha, Orbis 1975.
 Sheldrake, R.: *Tao přírody*. Bratislava, Gardenia 1994.
 Scheler, M.: *Místo člověka v kosmu*.
 Schrödinger, E.: *Duch a hmota*. Brno, VUTIUM 2004.
 Schrödinger, E.: *Co je život? – Ducha a hmota*. Brno, Vutium 2005.
 Steinová, E.
 Šubrt, J.: *Civilizační teorie Norberta Eliase*. Praha, Karolinum 1997.
 Teilhard, P.de Chardin: *Vesmír a lidstvo*. Praha, Vyšehrad 1990.
 Tenzer, O., Pstružina, K.: *Svět moderního myšlení*. Praha, Svoboda 1984.
 Tresmontant, C.: *Základy teologie*. Brno, Barrister & Principal 1995.
 Volkov, G. N.: *Sociológia vedy*. Bratislava, Pravda 1971.
 Weber, H.: *Všeobecná morální teologie*. Praha, Zvon-Vyšehrad 1998.
 Weiszäcker von, C. F.: *Ideme v ústrety asketickej kultúre?* Bratislava, Archa 1995.
 Welsh, W.: *Naše postmoderní moderna*. Praha, Zvon 1994.
 Welsh, W.: *Postmoderna*. Praha, KLP 1993.
 Wilber, K.: *Theory of everything*. London, Arkana 1995.
 Wilson, E. O.: *O lidské přirozenosti*. Praha, Lidové noviny 1993.
 Zrzavý, *Proč se lidé zabíjejí*.
 Žyciński, J.: *Trzy kultury*. Poznan, "W drodze" 1990.

30.12.06